

บรรณบำบัด: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์บรรณมิติ

ช่อผกา มาลัยจรรยา¹ อิศริย์ วัฒนเกษมวงศ์¹ เขมสิริ แก้วหานาม¹

อมรินทร์ ศรสุวรรณ² และโชคธำรงค์ จงจอหอ^{3*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและวิเคราะห์บรรณมิติของบทความวิจัยเกี่ยวกับ “บรรณบำบัด” ในฐานข้อมูล SCOPUS ในช่วงปี ค.ศ. 1942-2024 โดยใช้ VOSviewer และ Bibliometrix with R พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 540 รายการ โดยแนวโน้มการวิจัยเพิ่มขึ้น นักวิจัยที่ตีพิมพ์มากที่สุด ได้แก่ PARDECK, JOHN T. และ SCOGIN, FORREST R. ประเทศต้นสังกัดที่มีจำนวนบทความวิจัยมากที่สุด คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 118 บทความ สำหรับสถาบันต้นสังกัดของผู้แต่งที่ได้รับการอ้างอิงถึงจำนวนมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยเนวาดา (UNIVERSITY OF NEVADA) จากประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 24 บทความ สำหรับวารสารที่เผยแพร่มากที่สุด คือ วารสาร Journal of Poetry Therapy ซึ่งมีจำนวนบทความทั้งสิ้น 83 รายการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวารสารที่มีคุณภาพระดับ Q3 และมีค่า H-index เท่ากับ 19 สำหรับผลการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถแบ่งหัวข้อวิจัยออกเป็น 7 กลุ่มคลัสเตอร์ ได้แก่ (1) กลุ่มบูรณาการแนวคิดบรรณบำบัด การบำบัดด้วยการอ่าน และการบำบัดด้วยวรรณกรรม (2) กลุ่มการประยุกต์ใช้ทางคลินิกที่มุ่งเน้นการบำบัดปัญหาสุขภาพจิตโดยเฉพาะภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล (3) กลุ่มระเบียบวิธีวิจัยและจิตบำบัดที่เน้นการศึกษาประสิทธิผลผ่านการวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม รวมไปถึงความเชื่อมโยงกับการบำบัดด้วยความคิดและพฤติกรรม (4) กลุ่มบรรณบำบัดสำหรับเยาวชนเพื่อส่งเสริมการเข้าอกเข้าใจ (5) กลุ่มบรรณบำบัดสำหรับเด็กที่เน้นการใช้บรรณบำบัดเชิงสร้างสรรค์เพื่อจัดการอารมณ์ (6) กลุ่มแนวคิดบำบัดสมัยใหม่ที่บูรณาการ กับสติบำบัด และ (7) กลุ่มบทกวีบำบัด สำหรับแนวโน้มการวิจัยบรรณบำบัด พบว่า แบ่งเป็น 4 ช่วงเวลา ดังนี้ (1) ปี ค.ศ. 1942-1988 ยุคบุกเบิก ที่เน้นศึกษาเพียงบรรณบำบัดและภาวะซึมเศร้า (2) ปี ค.ศ. 1999-2013 ยุคขยายแนวคิดที่เริ่มใช้วรรณกรรมเด็กและบทกวีบำบัดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (3) ปี ค.ศ. 2014-2020 ยุคบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้แตกแขนงอย่างก้าวกระโดดโดยบูรณาการกับสติบำบัดและการใช้ Internet เพื่อรักษาโรคจิตเวชและการเสพติด (4) ปี ค.ศ. 2021-2024 ยุคปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นสู่การเป็นศาสตร์การบำบัดเชิงประจักษ์ที่ขยายสู่บริบทห้องสมุด โดยแนวโน้มงานวิจัยได้เปลี่ยนมาสู่การเยียวยาด้วยการอ่านและการฟื้นฟูด้วยหนังสือซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบทางการแพทย์ไปสู่แนวทางด้านสุขภาพและการเยียวยาจิตใจที่กว้างขึ้น

คำสำคัญ : การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ; การวิเคราะห์บรรณมิติ; บรรณบำบัด

¹ นิสิตระดับปริญญาตรี, สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตระดับปริญญาโท, สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Corresponding author: Chokthamrong@g.swu.ac.th

Bibliotherapy: A Systematic Literature Review and Bibliometric Analysis

Chorpaka Malaicharoon¹ Itsaree Wattanakasemwong¹ Khemisiri Kaewhanam¹
Amarin Sonswan² and Chokthamrong Chongchorhor^{3*}

Abstract

This study aimed to conduct a systematic literature review and bibliometric analysis of research articles on "Bibliotherapy" indexed in the SCOPUS database from 1942 to 2024. Utilizing VOSviewer and Bibliometrix with R, a total of 540 publications were analyzed. The results indicate a significant increase in research productivity over the period. The most prolific authors were PARDECK, JOHN T. and SCOGIN, FORREST R. The United States of America contributed the largest number of research articles (118), and the University of Nevada (USA) was the most active affiliated institution (24 articles). The Journal of Poetry Therapy was the most frequent publication venue (83 articles), classified as a Q3 journal with an H-index of 19. Content analysis of the research themes identified seven core clusters: (1) Integration of Bibliotherapy, Reading Therapy, and Literature Therapy Concepts; (2) Clinical Applications focusing on Depression and Anxiety; (3) Research Methodology emphasizing Randomized Controlled Trials (RCTs) and integration with Cognitive Behavioral Therapy (CBT); (4) Bibliotherapy for Youth to promote Empathy; (5) Creative Bibliotherapy for Children's Emotional Regulation; (6) Modern Therapy Concepts integrating with Mindfulness; and (7) Poetry Therapy. The thematic evolution of bibliotherapy research revealed four distinct periods: (1) The Pioneering Era (1942-1998) focused primarily on bibliotherapy and depression; (2) The Conceptual Expansion Era (1999-2013) introduced the use of children's literature and poetry therapy to enhance quality of life; (3) The Knowledge Integration Era (2014-2020) saw rapid development through integration with mindfulness and internet-based interventions for anxiety and addiction; and (4) The Contemporary Era (2021-2024) emphasizes a transition toward evidence-based practice expanding into library contexts. This trend reflects a shift from a rigid medical model to a broader approach of healing and psychological well-being through reading and book-based recovery programs.

Keywords: Bibliometric analysis; Systematic review; Bibliotherapy

¹ Undergraduate Student, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

² Graduate Student, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

³ Lecturer, Information Studies Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

* Corresponding author: Chokthamrong@g.swu.ac.th

ISSN: 3027-6977 (ออนไลน์)

Received: February 6, 2026; Revised: April 5, 2026; Accepted: April 7, 2026

บทนำ

สหประชาชาติกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบนแนวคิด “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนในมิติของปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ (United Nations Thailand, 2022) ประเทศไทยจึงกำหนดนโยบายที่ตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเช่นกัน โดยระบุประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ที่ต้องพัฒนาระบบบริการสุขภาพของคนไทยผ่านการสนับสนุนงบประมาณด้านวิจัยและนวัตกรรมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023)

บรรณบำบัด (Bibliotherapy) หรือที่รู้จักกันในนาม “การบำบัดด้วยหนังสือ” (Book Therapy) “การบำบัดด้วยการอ่าน” (Reading Therapy) หรือ “การบำบัดด้วยบทกวี” (Poetry Therapy) เป็นรูปแบบหนึ่งของระบบบริการสุขภาพจิตผ่านการบำบัดเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้การเล่าเรื่องหรือการอ่านข้อความที่คัดสรรมาเป็นพิเศษเป็นช่องทางในการบำบัดทางจิตวิทยา บรรณบำบัด (Bibliotherapy) เป็นรูปแบบการบำบัดทางเลือกที่ใช้หนังสือเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมให้บุคคลอ่านและเขียนบันทึกเพื่อดูแลตนเองซึ่งช่วยให้ผู้รับบริการเกิดความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญ รวมถึงผลกระทบทางอารมณ์ความรู้สึกและความคิดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้บรรณบำบัดยังช่วยส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีทัศนคติเชิงบวกและเกิดความหวังในการดำเนินชีวิตได้มากขึ้น (Songphrakhun, & Thongsui, 2019) บรรณบำบัดเป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ดำเนินการได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูง รวมทั้งช่วยสนับสนุนการดูแลสุขภาพจิตได้เป็นอย่างดี (Lin, 2024) บรรณบำบัดได้บูรณาการแนวคิดทางวิชาการหลากหลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน อาทิ การถ่ายโอนความรู้สึก (Transference) การถ่ายโอนความรู้สึกย้อนกลับ (Countertransference) การใช้พื้นที่สะท้อนศักยภาพ (Potential Space) และความสามารถในการเล่นกับผู้อื่น (Capability for Play) (Rottenberg, 2022) ทั้งนี้เป้าหมายหลักของบรรณบำบัด คือ การช่วยให้ผู้รับบริการสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์กับเหตุการณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรม และช่วยให้ผู้รับบริการสามารถค้นพบกลยุทธ์ในการรับมือกับปัญหา และช่วยให้สามารถสำรวจอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้ง (Canty, 2017; Sevinç, 2019; Solikin, 2015) โดยมีกลไกสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) กลไกที่ทำให้บุคคลเกิดการระบุอัตลักษณ์ซึ่งเชื่อมโยงทางอารมณ์กับเนื้อหาที่อ่าน (Identification) (2) กลไกการระบายความรู้สึกหรือปลดปล่อยอารมณ์ที่เก็บกดไว้ในขณะที่อ่าน (Catharsis) และ (3) กลไกการตระหนักรู้ (Insight) ที่เกิดขึ้นหลังการอ่านซึ่งเป็นรากฐานทางทฤษฎีที่สำคัญของบรรณบำบัดซึ่งช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้อ่านเพื่อเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (Shrodes, 1950; Monroy-Fraustro et al., 2021)

คุณประโยชน์ของกิจกรรมบรรณบำบัดไม่ได้จำกัดอยู่แต่แวดวงนักจิตวิทยาเท่านั้น จากการศึกษาวิจัยของ นักวิชาการหลายท่าน พบว่า บรรณบำบัดสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบทของวิชาชีพอื่นทั้งในรูปแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม โดยใช้ทั้งวรรณกรรมประเภทนวนิยายและสารคดี เพื่อเยียวยาอารมณ์และส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคล (Canty, 2017; Pettersson, 2018; Sevinç, 2019; Solikin, 2015) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Pettersson (2018) ที่ค้นพบว่าบรรณบำบัดสามารถช่วยให้ผู้รับบริการประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนเอง สามารถจัดการสุขภาพจิตของตนเองได้ดีขึ้น และสามารถเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลได้ดีขึ้น นอกจากนี้ในผลงานวิจัย

ของ Schalkwijk, et al. (2023) ยังพบคุณสมบัติของ “บรรณบำบัด” ว่าสามารถช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงบำบัดในผู้ที่เผชิญกับความท้าทายทางจิตวิทยา เนื่องจากอิทธิพลของตัวละครในวรรณกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่านผ่านจินตนาการอันมีชีวิตชีวา

จากคุณค่าของบรรณบำบัดที่กล่าวถึงข้างต้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของผลการศึกษาวิจัยในระดับสากลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ด้านบรรณบำบัดที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS กว่า 2,072 รายการในปัจจุบัน ยังคงมีลักษณะกระจัดกระจายและขาดการสังเคราะห์ภาพรวมเพื่อชี้ให้เห็นโครงสร้างทางปัญญา (Intellectual Structure) และทิศทางการเติบโตของศาสตร์แห่งการเยียวยา นี้ ด้วยเหตุนี้ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์บรรณมิติ (Bibliometric Analysis) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยจัดระเบียบและวิเคราะห์ร่องรอยทางวิชาการที่ผ่านมา ดังกล่าวนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการทบทวนวรรณกรรมทั่วไป แต่มีเป้าหมายเพื่อสร้างข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการและวิชาชีพ โดยคาดหวังให้เกิดผลผลิต (Output) คือ แผนที่โครงสร้างความรู้ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ และทิศทางแนวโน้มการศึกษาวิจัยด้านบรรณบำบัดในระดับสากล ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้จะนำไปสู่ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ช่วยให้นักวิจัย บรรณรักษ์ และบุคลากรทางการแพทย์ สามารถมองเห็นช่องว่างการวิจัยและการเปลี่ยนผ่านของกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) เพื่อใช้เป็นแผนที่นำทาง (Roadmap) ในการออกแบบงานวิจัยข้ามศาสตร์ได้อย่างแหลมคมยิ่งขึ้น ตลอดจนสร้างผลกระทบ (Impact) ในระดับมหภาค ด้วยการนำข้อค้นพบไปใช้เป็นสารสนเทศเชิงยุทธศาสตร์ (Evidence-based) สำหรับการกำหนดนโยบายและออกแบบบริการของห้องสมุดให้ก้าวสู่การเป็น ‘พื้นที่ส่งเสริมสุขภาวะ’ (Well-being Space) ของชุมชน ซึ่งจะช่วยตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และยุทธศาสตร์ชาติด้านสาธารณสุขในการยกระดับสุขภาพจิตของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

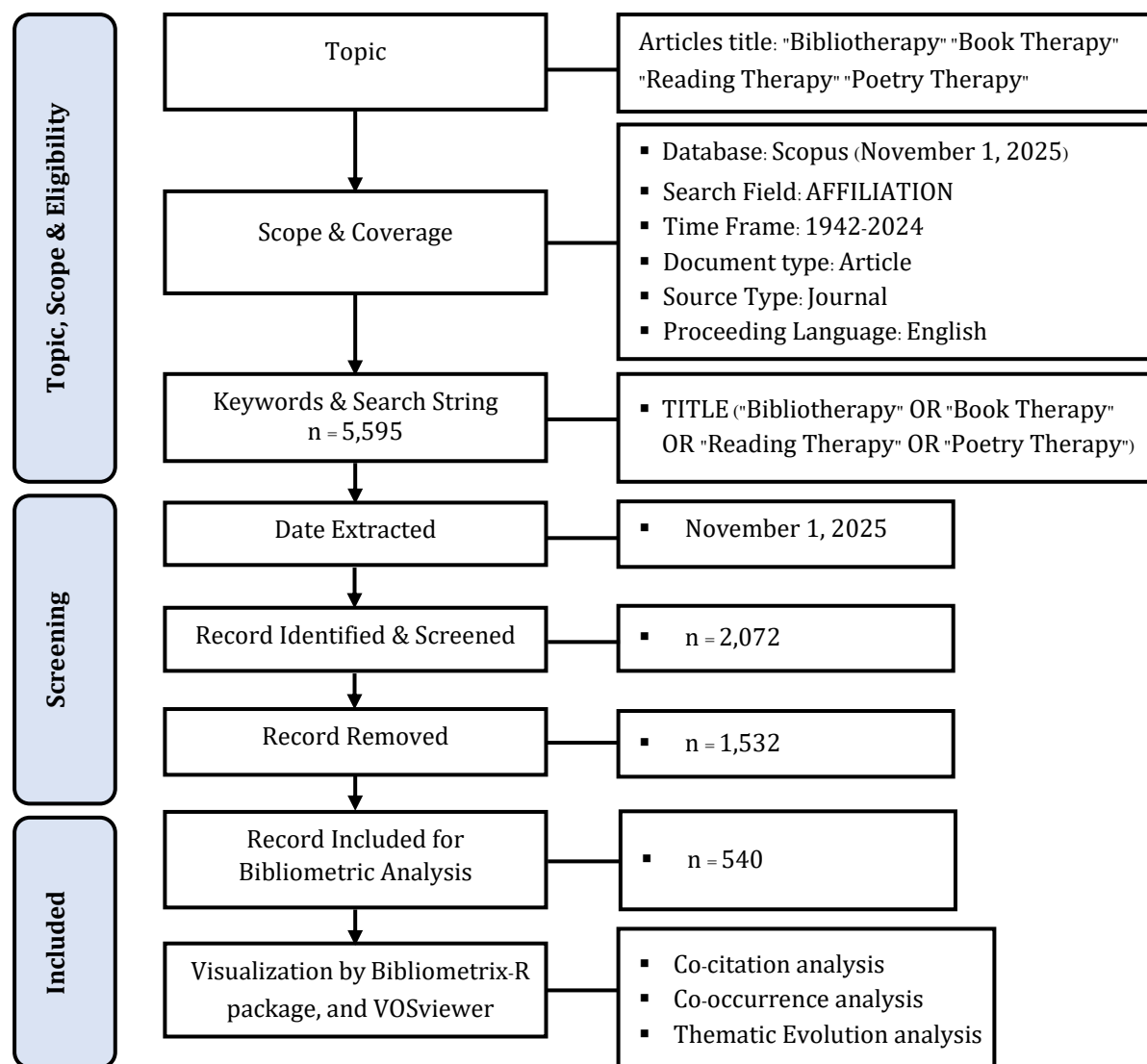
วัตถุประสงค์การวิจัย/วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อทบทวนวรรณกรรมเชิงระบบและวิเคราะห์บรรณมิติจากบทความวิจัยเกี่ยวกับบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS

กรอบแนวคิด

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการคัดกรองงานวิจัยอย่างเป็นระบบตามกรอบแนวคิด PRISMA ดังแสดงรายละเอียดไว้ในภาพที่ 1 ซึ่งเชื่อมโยงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับขั้น (Step-by-step) เริ่มจากการกำหนดขอบเขต (Topic, Scope & Eligibility) โดยในการสืบค้นผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขให้ค้นหาคำสำคัญเฉพาะในส่วนหัวข้อเรื่อง (TITLE) เท่านั้น เนื่องจากชื่อเรื่องเป็นส่วนที่สะท้อนถึงแก่นแท้และวัตถุประสงค์หลักของบทความ การจำกัดขอบเขตเช่นนี้จึงช่วยเพิ่มความแม่นยำ (Precision) และลดความคลาดเคลื่อน (Noise) ให้กับผลการสืบค้นที่อาจเกิดจากการค้นพบคำสำคัญที่ถูกกล่าวถึงเพียงผิวเผินในบทคัดย่อหรือเนื้อหา จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนการคัดกรอง (Screening) จนได้จำนวนบทความวิจัย (Included) เพื่อนำเข้าสู่ขั้นตอนการแสดงผลภาพจินตทัศน์ (Visualization) โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือ 2 ชนิดร่วมกัน ได้แก่ โปรแกรม “VOSviewer” ซึ่งมีข้อดีและประสิทธิภาพสูงในการสร้างแผนภาพเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ (Spatial Network) ทำให้

มองเห็นโครงสร้างการอ้างอิงร่วมและกลุ่มคลัสเตอร์สำคัญได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับโปรแกรม “Bibliometrix with R” ซึ่งมีจุดเด่นในการประมวลผลชุดข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อวิเคราะห์สถิติขั้นสูงและสามารถจำลองภาพแนวโน้มของการศึกษาวิจัยได้ตรงตามลำดับเวลา (Thematic Evolution) การใช้เครื่องมือทั้งสองชนิดนี้จึงเป็นการเติมเต็มประสิทธิภาพซึ่งกันและกันซึ่งทำให้ผลการวิเคราะห์บรรณมิติในครั้งนีมีความสมบูรณ์ ครบคลุม และมีความน่าเชื่อถือสูงสุด

ภาพที่ 1 กระบวนการคัดกรองงานวิจัยด้าน “บรรณบำบัด” เพื่อทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และเพื่อการวิเคราะห์บรรณมิติตามกรอบแนวคิด PRISMA โดยดัดแปลงจาก Moher et al. (2009)

วิธีวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและวิเคราะห์บรรณมิติจากบทความวิจัยเกี่ยวกับ บรรณบำบัด (Bibliotherapy) ในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิด PRISMA โดยดัดแปลงจาก Moher et al. (2009) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ บทความวิจัยเกี่ยวกับบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS ในช่วงปี ค.ศ. 1942-2024 พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 2,072 รายการ โดยสืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 2025 กลุ่มตัวอย่าง คือ บทความวิจัยที่มีชื่อเรื่อง (Article title) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords) เป็นคำว่า "บรรณบำบัด" (Bibliotherapy) "การบำบัดด้วยหนังสือ" (Book Therapy) "การบำบัดด้วยการอ่าน" (Reading Therapy) และ "การบำบัดด้วยบทกวี" (Poetry Therapy) ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS ในช่วงปี ค.ศ. 1942-2024 พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 540 รายการ ทั้งนี้มูลเหตุที่เริ่มกำหนดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นปี ค.ศ. 1942 เนื่องจากในปี ค.ศ. 1942 เป็นปีแรกที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยเกี่ยวกับบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS

(2) เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสำรวจบทความวิจัยเกี่ยวกับบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

(3.1) การสืบค้นได้กำหนดขอบเขตเฉพาะบทความวิจัยที่มีชื่อเรื่อง (Article title) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords) ตรงกับคำว่า "Bibliotherapy" "Book Therapy" "Reading Therapy" "Poetry Therapy" โดยตีพิมพ์ในฐานข้อมูล SCOPUS ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1942-2024 เท่านั้น ทั้งนี้ คำสำคัญและเงื่อนไขที่ใช้สืบค้นประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ (1) Article title: "Bibliotherapy" "Book Therapy" "Reading Therapy" and "Poetry Therapy" (2) Type: "Article" (3) Language: "English" (4) Year: "2004-2024"

(3.2) การสืบค้นประยุกต์ใช้ตรรกะบูลีน (Boolean operation) รวมทั้งใช้เทคนิคการตัดคำ (truncation) เทคนิคการหาคำพ้อง (synonyms) และเทคนิคการใช้คำค้นอิสระ (free text) เพื่อปรับแต่งคำค้นให้ครอบคลุม

(3.3) คัดกรองผลการสืบค้นตามแนวทางเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาของบทคัดย่อในบทความวิจัย โดยผู้วิจัยได้พิจารณาเนื้อหาจากชื่อเรื่อง คำสำคัญ และบทคัดย่อเพื่อให้ได้บทความวิจัยที่ครอบคลุมมากที่สุด โดยบทความวิจัยที่เข้าข่ายมีจำนวน 540 รายการซึ่งเป็นบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่มีรายชื่ออยู่บนฐานข้อมูล SCOPUS ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1942 เป็นต้นมา ดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการคัดเลือกบทความวิจัยแบบเฉพาะเจาะจง ตั้งแต่ ค.ศ. 1942-2024 ทั้งนี้ แม้ว่าผู้วิจัยได้สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2568 แต่ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดกรองบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 2025 ออกไปเนื่องจากมีข้อมูลไม่ครบ 12 เดือน

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ดำเนินการวิเคราะห์คุณลักษณะของบทความวิจัยโดยใช้งานโปรแกรม "VOSviewer" และ "Bibliometrix with R" โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์บรรณมิติ (Bibliometric analysis) ผู้วิจัยได้เริ่มทำความสะอาดข้อมูล (Data cleansing) โดยนำรายการที่คัดกรองได้จากฐานข้อมูล Scopus มาตรวจสอบคุณสมบัติและพิจารณาความซ้ำซ้อน ซึ่งภายหลังจากการตรวจสอบและคัดแยกแล้ว พบว่าไม่มีรายการที่ซ้ำซ้อนกัน ส่งผลให้มีจำนวนบทความวิจัยที่น่าเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์คงจำนวนเท่าเดิม คือ 540 รายการ จากนั้นจึงตรวจสอบข้อมูลให้เหมาะสมกับมาตราส่วนอัตราส่วน (Ratio Scale) แล้วปรับรูปแบบข้อมูลให้เป็นแนวทางเดียวกัน บันทึกเป็นไฟล์ดิจิทัลที่อยู่ในรูปแบบ Comma-Separated Values หรือ ไฟล์ CSV โดยไฟล์ดังกล่าวสามารถนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ด้วยซอฟต์แวร์เพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่

ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐาน (Median) และช่วง (Range) รวมทั้งวิเคราะห์แผนผังใจความหลัก (Thematic map analysis) เพื่อนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างคำสำคัญ (Keywords) กับข้อมูลบรรณมิติของงานวิจัยตามหลักการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์บรรณมิติ หรือ PRISMA (Moher et al., 2009) ทั้งนี้ในการจำแนกพัฒนาการของศาสตร์ด้านบรรณบำบัดผู้วิจัยสร้างแผนผังใจความหลัก (Thematic Evolution) โดยพิจารณาช่วงเวลาด้วยเกณฑ์พัฒนาการทางทฤษฎีที่สำคัญ และเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเอกสารงานวิจัยที่ตีพิมพ์ด้านบรรณบำบัดที่ปรากฏในฐานข้อมูลนานาชาติ SCOPUS

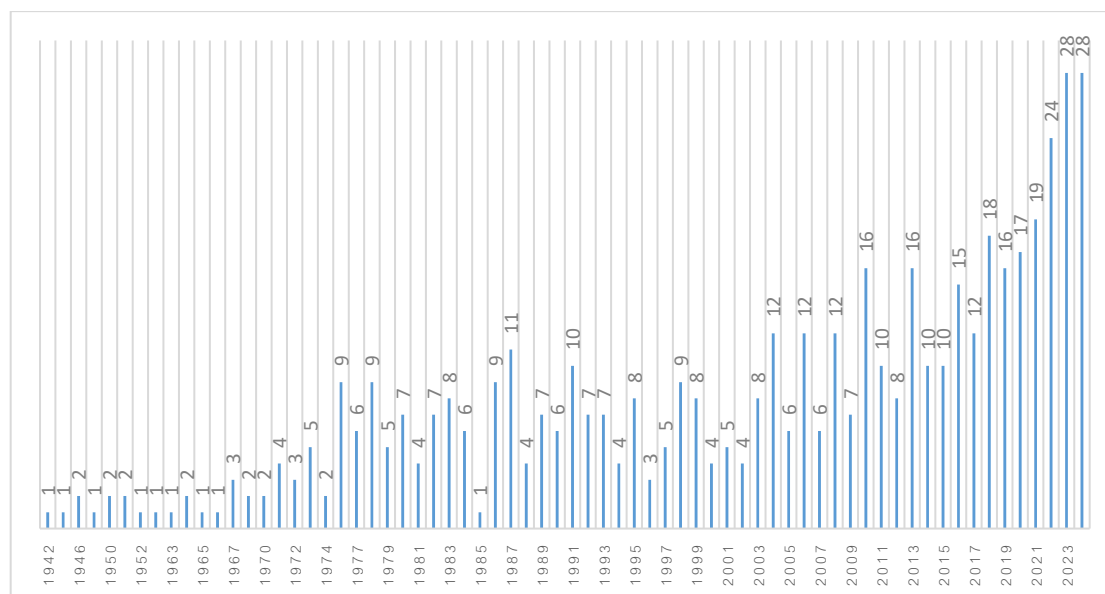
ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ตามที่อธิบายในบทนำและวิธีการศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพปัจจุบันของงานวิจัย

1.1) ผลการสืบค้นเอกสารงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์แนวโน้มการตีพิมพ์บทความวิจัยด้าน บรรณบำบัด (Bibliotherapy) ในฐานข้อมูล Scopus ระหว่างปี ค.ศ. 1942–2024 พบว่ามีการเติบโตของงานวิจัยอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญ โดยสามารถจำแนกพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่ ช่วงเริ่มต้น (ค.ศ. 2004–2013) ซึ่งมีปริมาณการตีพิมพ์ต่ำและเติบโตช้า โดยมีจำนวนไม่เกิน 9 เรื่องต่อปี สะท้อนถึงการขาดความแพร่หลายในวงวิชาการระดับนานาชาติ ช่วงการเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป (ค.ศ. 2014–2020) ซึ่งมีจำนวนบทความเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนในบางปี เช่น ปี ค.ศ. 2015 และ 2019 แสดงให้เห็นถึงความสนใจที่เริ่มเพิ่มขึ้น และช่วงการขยายตัวอย่างรวดเร็ว (ค.ศ. 2021–2024) ซึ่งเป็นช่วงที่งานวิจัยขยายตัวอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2024 ที่มีจำนวนบทความสูงถึง 24 เรื่อง ถือเป็นระดับสูงสุดที่ทำการศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักถึงความสำคัญและการตื่นตัวในการประยุกต์ใช้นวัตกรรมห้องสมุดในพัฒนาการบริการอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2 แนวโน้มจำนวนงานวิจัยบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ช่วงปี ค.ศ.1942-2024

(ข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2568)

1.2) ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของเอกสารงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า บทความวิจัยเกี่ยวกับบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1942-2024 มีจำนวนทั้งสิ้น 540 รายการ โดยมีวารสารวิชาการที่เป็นแหล่งตีพิมพ์ จำนวน 291 รายการ มีอัตราการเพิ่มจำนวนบทความวิจัยต่อปี คิดเป็นร้อยละ 3.68 บทความวิจัยทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 21.20 ปี และมีการอ้างอิงเฉลี่ยต่อบทความเท่ากับ 16.81 ครั้ง โดยมีเอกสารอ้างอิงทั้งหมดจำนวน 3,388 รายการ ผู้แต่งใช้คำสำคัญในบทความ 889 คำ (Keywords Plus) และเป็นคำสำคัญที่ผู้แต่งระบุเอง (Authors Keywords) จำนวน 1,290 คำ ผู้เขียนบทความวิจัยเหล่านี้มีจำนวนทั้งสิ้น 1,147 รายชื่อ โดยแบ่งออกเป็นบทความที่มีผู้เขียนเพียงคนเดียว 227 รายการ คิดเป็นร้อยละ 19.79 ของผู้เขียนทั้งหมด และบทความที่มีผู้เขียนมากกว่าหนึ่งคน 920 รายการ คิดเป็นร้อยละ 80.21 ของผู้เขียนทั้งหมด ทั้งนี้ จำนวนผู้เขียนร่วมต่อบทความคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.55 รายชื่อ และมีบทความที่เกิดจากความร่วมมือในระดับนานาชาติ คิดเป็นร้อยละ 6.48 เมื่อพิจารณาในด้านความโดดเด่นของผู้ผลิตผลงานวิจัย (Most Relevant Authors) พบว่า ผู้แต่งที่มีจำนวนการตีพิมพ์บทความวิจัยมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ PARDECK, JOHN T. และ SCOGIN, FORREST R. ซึ่งมีผลงานตีพิมพ์ท่อนละ 11 บทความเท่ากัน รองลงมาคือ MAZZA, NICHOLAS F. จำนวน 10 บทความ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 ในส่วนของการวิเคราะห์การกระจายตัวของผลงานวิจัยตามภูมิภาค (Country Scientific Production) พบว่า ประเทศที่เป็นแกนนำในการผลิตงานวิจัยด้านบรรณบำบัดมากที่สุดอย่างเด่นชัดคือ สหรัฐอเมริกา (United States of America) ด้วยจำนวนสูงถึง 118 บทความ ทั้งห้าอันดับสองคือสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ที่มีจำนวน 25 บทความอย่างมีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 2 และสอดคล้องกับการกระจายตัวเชิงภูมิศาสตร์ในภาพที่ 3 ซึ่งเป็นแผนที่แสดงความหนาแน่นของการผลิตผลงานวิจัย (Country Scientific Production) โดยระดับสีบนแผนที่ได้สะท้อนถึงปริมาณการตีพิมพ์ของแต่ละประเทศ พื้นที่สีน้ำเงินเข้มแสดงถึงประเทศที่เป็นศูนย์กลางและมีปริมาณการตีพิมพ์สูงสุด คือ สหรัฐอเมริกา ถัดมาเป็นสีฟ้าอ่อน ได้แก่ สหราชอาณาจักร จีน อิหร่าน และออสเตรเลีย เป็นต้น ในขณะที่พื้นที่สีเทาแสดงถึงประเทศที่ยังไม่ปรากฏผลงานวิจัยด้านบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ในฐานข้อมูล Scopus นอกจากนี้ ข้อมูลความโดดเด่นของประเทศผู้นำในการวิจัยยังสอดคล้องกับสถาบันต้นสังกัดที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ โดยพบว่า มหาวิทยาลัยเนวาดา (University of Nevada) จากประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสถาบันที่มีผลงานตีพิมพ์เข้าสู่ฐานข้อมูล Scopus มากที่สุด จำนวน 32 บทความ รองลงมาคือ Hong Kong Polytechnic University จากประเทศจีน จำนวน 20 บทความ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 1 นักวิจัย/ผู้แต่งที่มีจำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากที่สุด 5 อันดับแรก

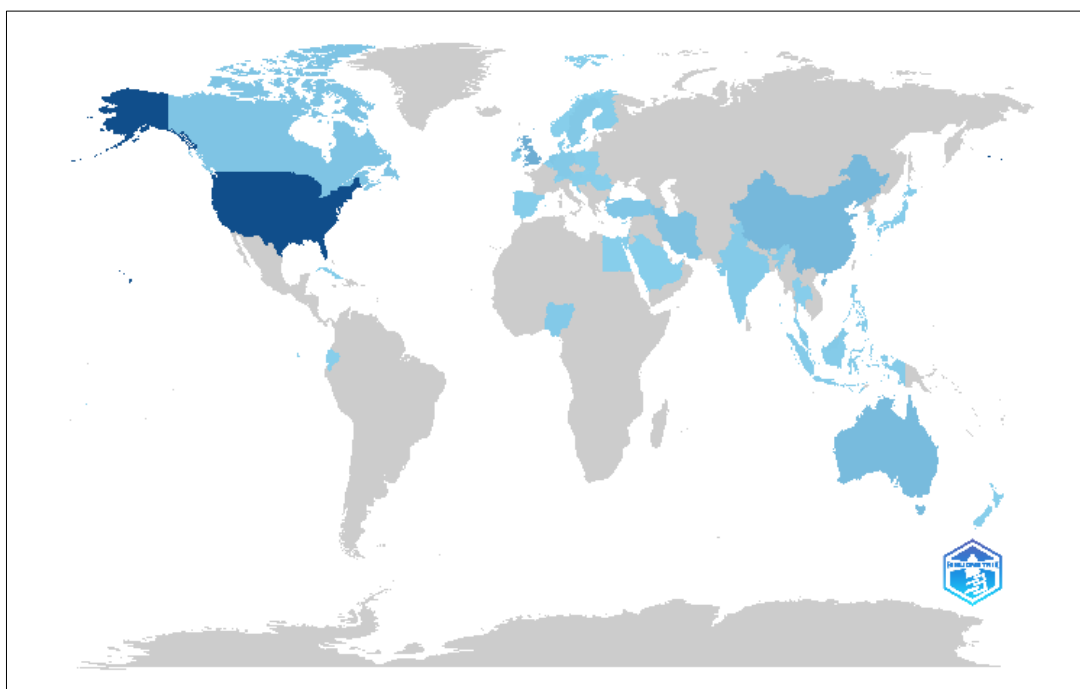
อันดับ	นักวิจัย/ผู้แต่ง	จำนวนบทความ (Number of publication)	จำนวนการแบ่งสัดส่วนของบทความ (Articles Fractionalized)
1.	PARDECK, JOHN T.	11	8.51
2.	SCOGIN, FORREST R.	11	2.95
3.	MAZZA, NICHOLAS F.	10	7.44
4.	MCMILLEN, PAULA S.	8	4.53
5.	PEHRSSON, DALE E.	7	3.03

ตารางที่ 2 ประเทศที่มีจำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากที่สุด 5 อันดับแรก

อันดับ	ประเทศต้นสังกัดของนักวิจัย (Country)	จำนวนบทความ (Number of publication)
1.	สหรัฐอเมริกา (United States of America – USA)	118
2.	สหราชอาณาจักร (United Kingdom)	25
3.	จีน (China)	18
4.	อิหร่าน (Iran)	14
5.	ออสเตรเลีย (Australia)	13

ตารางที่ 3 สถาบันที่มีจำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากที่สุด 5 อันดับแรก

อันดับ	ชื่อสถาบันต้นสังกัดของนักวิจัย (Affiliation)	ประเทศต้นสังกัด (Affiliation country)	จำนวนบทความ (Number of publication)
1.	University of Nevada	สหรัฐอเมริกา (United States)	32
2.	Hong Kong Polytechnic University	จีน (China)	20
3.	University of London	สหราชอาณาจักร (United Kingdom)	10
4.	Oregon Research Institute	สหรัฐอเมริกา (United States)	8
5.	Florida State University	สหรัฐอเมริกา (United States)	7

ภาพที่ 3 ความหนาแน่นของนักวิจัยด้านบรรณบำบัดช่วงปี ค.ศ.1942-2024
(ข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2568)

1.3) ผลการวิเคราะห์แหล่งตีพิมพ์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า แหล่งตีพิมพ์บทความวิจัยเกี่ยวกับบรรณนำบัด (Bibliotherapy) ที่มีจำนวนบทความวิจัยมากที่สุด คือ วารสาร Journal of Poetry Therapy ซึ่งมีจำนวนบทความทั้งสิ้น 83 รายการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวารสารที่มีคุณภาพระดับ Q3 และมีค่า H-index เท่ากับ 19 รองลงมา คือ วารสาร Arts in Psychotherapy ซึ่งมีจำนวนบทความทั้งสิ้น 41 บทความ โดยจัดอยู่ในกลุ่มวารสารที่มีคุณภาพระดับ Q1 และมีค่า H-index เท่ากับ 53 ถัดมา คือ วารสาร Journal of Consulting and Clinical Psychology ซึ่งมีจำนวนบทความทั้งสิ้น 15 บทความ โดยจัดอยู่ในกลุ่มวารสารที่มีคุณภาพระดับ Q1 และมีค่า H-index เท่ากับ 273 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แหล่งตีพิมพ์งานวิจัยบรรณนำบัด (Bibliotherapy) ที่มีค่า H-index มากที่สุด 5 อันดับแรก

อันดับ	แหล่งตีพิมพ์ / ชื่อวารสาร (Sources)	ดัชนีคุณภาพ (H-Index)	ระดับวารสาร (Quartile)	จำนวนบทความ (Number of publication)
1.	Journal of Poetry Therapy	19	Q3	83
2.	Arts in Psychotherapy	53	Q1	41
3.	Journal of Consulting and Clinical Psychology	273	Q1	15
4.	Art Psychotherapy	53	Q1	8
	Behavior Therapy	135	Q1	8
5.	Early Child Development and Care	61	Q2	7

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและทิศทางการพัฒนางานวิจัย

2.1) ผลการวิเคราะห์ผู้แต่งและแหล่งตีพิมพ์ที่ถูกอ้างอิงงานวิจัยมากที่สุด

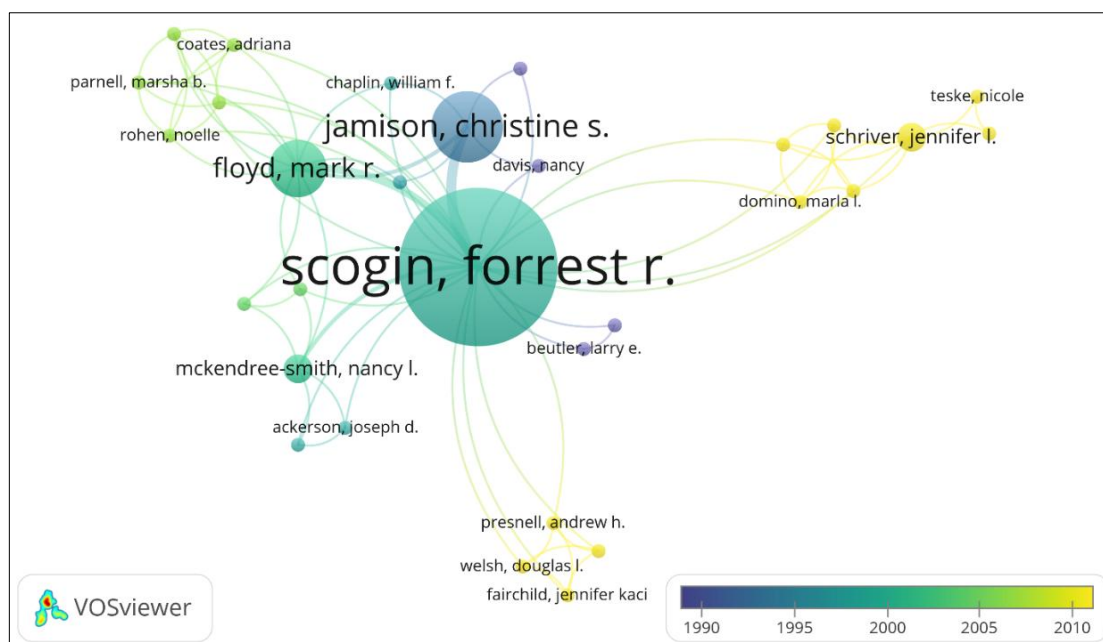
ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้แต่งบทความวิจัยบรรณนำบัด (Bibliotherapy) ที่มีการอ้างอิงถึงสูงสุด คือ Marrs ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Community Psychology มีการอ้างอิง 266 ครั้ง รองลงมา คือ Cuijpers ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Behavior Therapy & Experimental Psychiatry ซึ่งมีการอ้างอิง 262 ครั้ง และอันดับที่ 3 คือ Gendreau & Ross ตีพิมพ์ในวารสาร Crime & Delinquency ซึ่งมีการอ้างอิง 256 ครั้ง สำหรับอันดับที่ 4 คือ Glass ซึ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) ในวารสาร Psychological Bulletin โดยมีการอ้างอิงรวม 235 ครั้ง และอันดับที่ 5 คือ Evans & Jones ที่ศึกษาด้านการบำบัดความคิดในวารสาร Psychological Medicine มีการอ้างอิง 211 ครั้ง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในลำดับที่ 6 ถึง 10 พบว่ามีจำนวนการอ้างอิงลดหลั่นกันลงมาในช่วง 137 ถึง 187 ครั้ง โดยผลงานที่น่าสนใจคือผลงานของ Barlow และคณะ (ลำดับที่ 7) ซึ่งมีอัตราการอ้างอิงเฉลี่ยต่อปีสูงถึง 9.01 ครั้ง แสดงให้เห็นถึงความลุ่มลึกและอิทธิพลของงานวิจัยที่ยังคงได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง แม้จะเป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้ จากการพิจารณาเชิงลึกพบว่ากลุ่มบทความที่ถูกอ้างอิงสูงส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ด้านบรรณนำบัดและจิตวิทยาคลินิก ซึ่งสะท้อนถึงการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ในฐานข้อมูล Scopus อย่างชัดเจนดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 นักวิจัยที่ถูกอ้างอิงงานวิจัยด้านบรรณบำบัด (Bibliotherapy) มากที่สุด 5 อันดับแรก

อันดับ	บทความวิจัย (Paper)	การอ้างอิง (Total citation)	การอ้างอิงต่อปี (Total citation per Year)
1.	Marrs, C. L. (1995). The assessment of social support in social problem-solving. <i>American Journal of Community Psychology</i> , 23(6), 859–882. https://doi.org/10.1007/BF02507018	266	4.58
2.	Cuijpers, P. (1997). The effects of behavior therapy on psychological well-being. <i>Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry</i> , 28(4), 261–266. https://doi.org/10.1016/S0005-7916(97)00005-0	262	9.03
3.	Gendreau, P., & Ross, R. R. (1979). Effectiveness of correctional treatment: Bibliotherapy as a treatment strategy. <i>Crime & Delinquency</i> , 25(4), 463–489. https://doi.org/10.1177/001112877902500405	256	5.44
4.	Glass, G. V. (1978). Integrating findings: The meta-analysis of research. <i>Psychological Bulletin</i> , 85(1), 1–44. https://doi.org/10.1037/0033-2909.85.1.1	235	4.89
5.	Evans, J., & Jones, H. (1999). Cognitive therapy for psychogenic non-epileptic seizures. <i>Psychological Medicine</i> , 29(2), 271–278. https://doi.org/10.1017/S003329179800765X	211	7.81
6.	Goldfried, M. R., & Davison, G. C. (1989). Behavioral and cognitive perspectives in psychotherapy. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 57(3), 403–412. https://doi.org/10.1037/0022-006x.57.3.403	187	5.05
7.	Barlow, D. H., Esau, S. A., & Lomas, B. (2006). A unified perspective on the assessment and treatment of anxiety and depression. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 74(3), 436–443. https://doi.org/10.1037/0022-006X.74.3.436	180	9.01
8.	Kendall, P. C., & Ingram, R. E. (1999). Behavioral and cognitive perspectives in psychotherapy: A special issue. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 67(4), 511–512. https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.4.511	159	5.89
9.	Dobson, K. S., & Block, L. (1983). The effects of attributional style on depression and responsiveness to cognitive therapy. <i>Behaviour Research and Therapy</i> , 21(4), 335–343. https://doi.org/10.1016/S0005-7894(83)80107-5	139	3.23
10.	Baer, J. S., & Marlatt, G. A. (1998). Behavioral coping with smoking cessation. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 66(4), 685–693. https://doi.org/10.1037/0022-006X.66.4.685	137	4.89

2.2) ผลการวิเคราะห์การอ้างอิงร่วม (Co-citation)

จากผลการวิเคราะห์เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของผู้แต่ง (Co-authorship Network) ในการเขียนบทความวิจัยด้านบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ด้วยโปรแกรม VOSviewer พบว่า โครงสร้างความร่วมมือของนักวิจัยสามารถจำแนกออกเป็น 6 กลุ่มหลัก (Clusters) โดยมี Scogin, Forrest R. เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายที่มีอิทธิพลและมีขนาดใหญ่ที่สุด (Cluster 1, สีเขียวกลาง) ซึ่งแสดงถึงการมีบทบาทสำคัญและเป็นแหล่งรวมความร่วมมือที่ยาวนานในสาขา โดยมีนักวิจัยร่วมงานหลัก เช่น Hamblin, David L. และ Beutler, Larry E. ขณะที่กลุ่มอื่น ๆ แสดงถึงเครือข่ายที่มีความเฉพาะทางมากขึ้น เช่น Jamison, Christine S. (Cluster 2, สีนํ้าเงิน) และ Schriver, Jennifer L. (Cluster 3, สีเหลือง/เขียวอ่อน) ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันภายในกลุ่มของตนเอง แต่ยังคงมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มศูนย์กลางของ Scogin เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และต่อยอดงานวิจัย นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา (Temporal Analysis) ที่แสดงด้วยการไล่ระดับสีตามช่วงเวลาตีพิมพ์ พบว่าเครือข่ายความร่วมมือด้านบรรณบำบัดมีการพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยนักวิจัยหลักในช่วงเริ่มต้น เช่น กลุ่มของ Scogin และ Jamison มีความต่อเนื่องในการตีพิมพ์มาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1990 ขณะที่นักวิจัยที่เข้ามาในเครือข่ายในช่วงหลัง เช่น กลุ่มของ Schriver และ Teske, Nicole (สีเหลืองอ่อน) ได้มีบทบาทในการขยายขอบเขตงานวิจัยในช่วงทศวรรษ ค.ศ. 2000s เป็นต้นมา การกระจายตัวของ 6 กลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของหัวข้อวิจัยที่พัฒนาไปในวงกว้าง โดยมีนักวิจัยหลักเป็นแกนกลางในการสร้างฐานความรู้ที่แข็งแกร่งและต่อเนื่องในสาขานี้ บรรณบำบัด ดังได้แสดงไว้ในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เครือข่ายการอ้างอิงร่วมกันของผู้แต่ง (Co-citation Network) (ที่มา : ผู้เขียน, 2024)

2.3) ผลการวิเคราะห์การใช้คำสำคัญร่วม (Co-occurrence)

ผลการวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์จากการใช้คำสำคัญร่วมกัน (Keyword Co-occurrence Analysis) ในบทความวิจัยด้านบรรณบำบัด (Bibliotherapy) โดยใช้โปรแกรม VOSviewer พบว่างานวิจัยสามารถจำแนกออกเป็น 13 กลุ่มคลัสเตอร์หลัก โดยมีคำว่า "bibliotherapy" เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการวิจัยที่หลากหลายโดยแต่ละคลัสเตอร์มีประเด็นที่โดดเด่นแตกต่างกันไป และแสดงด้วยสีที่แตกต่างกันในแผนภาพจินตทัศน์ (Network Visualization) โดยแต่ละกลุ่มคลัสเตอร์สามารถนำมาจัดกลุ่มใหม่ตามแนวคิดการวิเคราะห์แบบแยกสังเคราะห์ (Facet analysis) พบว่าสามารถจัดกลุ่มคลัสเตอร์ที่โดดเด่น 7 กลุ่มคลัสเตอร์ ดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 5 ดังนี้

กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 1 กลุ่มทฤษฎีพื้นฐานของบรรณบำบัดมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักการพื้นฐานของบรรณบำบัดในวงกว้าง โดยมีคำสำคัญหลักคือ การบำบัดด้วยการอ่าน (reading therapy) การอ่าน (reading) การให้ความรู้ทางจิตเวช (psychoeducation) และการประยุกต์ใช้ในบริบทเชิงวิชาการ (academic)

กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 2 กลุ่มบรรณบำบัดทางคลินิกเป็นกลุ่มที่เน้นปัญหาทางสุขภาพจิตที่พบบ่อย ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า (depression) ความวิตกกังวล (anxiety) ความเครียด (stress) จิตบำบัด (psychotherapy) และการบำบัดทางปัญญา (cognitive therapy)

กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 3 กลุ่มประสิทธิผลเน้นการประเมินผลทางวิจัย โดยมีคำสำคัญที่แสดงถึงความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัย คือ การวิเคราะห์อภิมาน (meta-analysis) ประสิทธิภาพ (effectiveness) การสร้างโปรแกรม (program) และมาตรการแทรกแซง (intervention) รวมถึงกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดแบบยอมรับและผูกมัด (Acceptance and Commitment Therapy: ACT) และคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QoL)

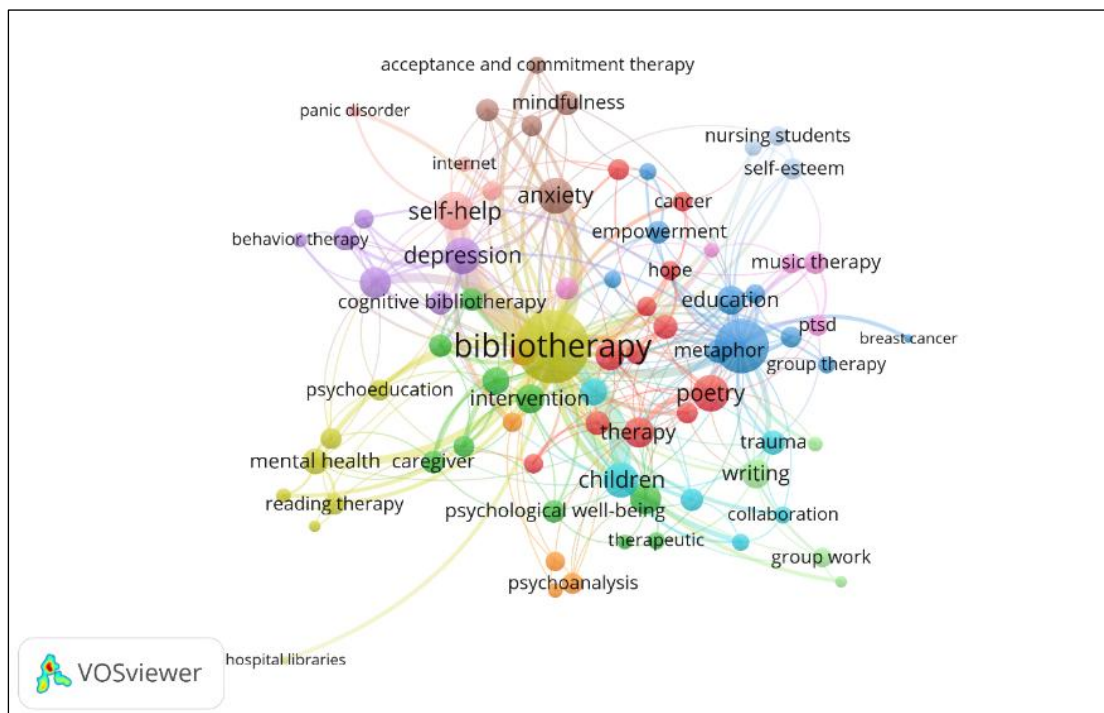
กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 4 กลุ่มบรรณบำบัดสำหรับเยาวชนมุ่งเน้นการวิจัยทักษะทางอารมณ์และจิตใจเชิงบวกในกลุ่มวัยรุ่น (adolescent) การฟื้นตัว (resilience) และการทำงานกลุ่มในเชิงบำบัด

กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 5 กลุ่มบรรณบำบัดสำหรับเด็กมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเด็ก (children) การทำงานกลุ่ม (group work) การให้คำปรึกษา (counseling) และบริบทด้านพัฒนาการ (developmental) โดยมีห้องสมุดของโรงพยาบาล (hospital libraries) เป็นบริบทหนึ่งในการให้บริการบรรณบำบัด

กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 6 กลุ่มแนวคิดบำบัดร่วมใหม่แสดงถึงแนวโน้มการบูรณาการวิธีการบำบัดที่ทันสมัย โดยมีคำสำคัญหลัก คือ สติ (mindfulness) การบำบัดแบบยอมรับและผูกมัด (acceptance and commitment therapy (ACT)) และการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (quality of life)

กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 7 กลุ่มบทกวีบำบัดเน้นวิธีการบำบัดเฉพาะทาง โดยมีคำสำคัญหลักคือ การบำบัดด้วยกวี (poetry therapy) การบำบัดด้วยการเขียน (writing therapy) และความบอบช้ำทางจิตใจ (trauma) ซึ่งแสดงถึงการนำบทกวีและงานเขียนมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการเยียวยา

กล่าวโดยสรุป ผลงานวิจัยด้านบรรณบำบัดโดยแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มคลัสเตอร์ ดังแสดงไว้ในภาพที่ 5 ซึ่งแนวโน้มงานวิจัยได้เปลี่ยนจากบรรณบำบัดในรูปแบบทางการแพทย์และจิตวิทยาคลินิกไปสู่แนวทางบรรณบำบัดเชิงสุขภาพที่กว้างขึ้น เช่น การวิจัยบรรณบำบัดโดยบรรณารักษ์ห้องสมุดของโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งยืนยันถึงการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญทางวิชาการ

ภาพที่ 5 การใช้คำสำคัญร่วม (Co-occurrences) ด้วยโปรแกรม VOSviewer (ที่มา : ผู้เขียน, 2024)

2.4) แนวโน้มการศึกษาวิจัย (Thematic Evolution)

ผลการวิเคราะห์แนวโน้มการวิจัยด้านบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ด้วยโปรแกรม “Bibliometrix with R” พบว่า วิวัฒนาการของงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังแสดงไว้ในภาพที่ 6 ดังนี้

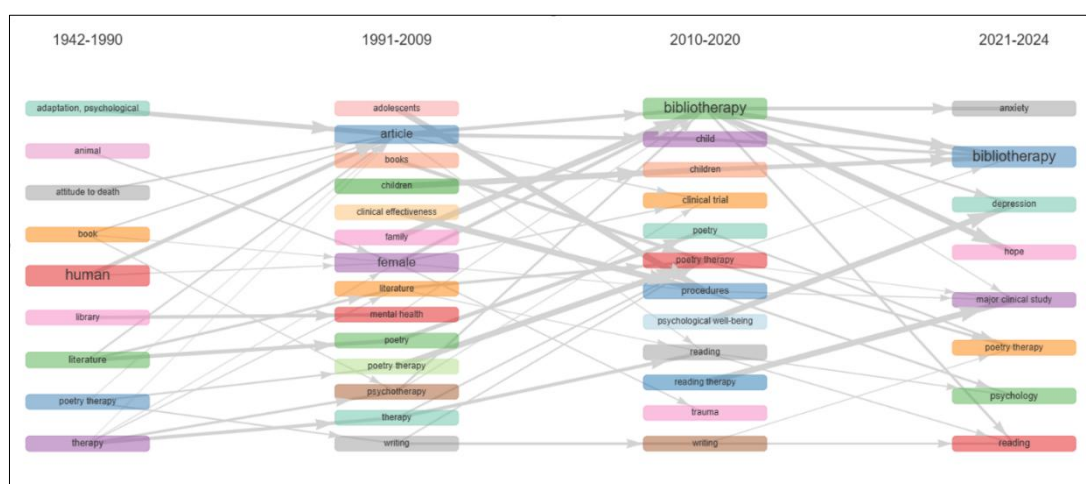
ช่วงที่ 1: การวางรากฐาน (ค.ศ. 1942–1990) ในช่วงเริ่มต้นระหว่างปี ค.ศ. 1942–1990 งานวิจัยบรรณบำบัดเน้นที่การวางรากฐานเชิงทฤษฎีโดยคำสำคัญหลักที่โดดเด่นและเป็นรากฐาน ได้แก่ มนุษย์ (human), หนังสือ (book), ห้องสมุด (library), และจิตบำบัด (psychotherapy) ประเด็นหลักมุ่งเน้นไปที่การประยุกต์ใช้เพื่อการปรับตัวทางจิตวิทยา (adaptation, psychological) การรับมือกับความตาย (attitude to death) และการบำบัดรักษาในเชิงกว้าง (therapy) งานวิจัยในช่วงนี้แสดงถึงจุดเริ่มต้นของการนำหนังสือและวรรณกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือทางการแพทย์และจิตวิทยา

ช่วงที่ 2: การขยายขอบเขตทางคลินิก (ค.ศ. 1991–2009) ในช่วงปี ค.ศ. 1991–2009 งานวิจัยเริ่มขยายขอบเขตไปสู่การประยุกต์ใช้ทางคลินิกในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ โดยมีคำสำคัญใหม่ที่เพิ่มเข้ามาอย่างชัดเจน ได้แก่ สุขภาพจิต (mental health), จิตบำบัด (psychotherapy), ประสิทธิภาพทางคลินิก (clinical effectiveness), และ ครอบครัว (family) กลุ่มเป้าหมายถูกระบุเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยเน้นที่เยาวชน (adolescents) และเด็ก (children) นอกจากนี้ คำสำคัญด้านวิธีการบำบัดก็เริ่มปรากฏขึ้น เช่น การเขียน (writing) และ การบำบัดด้วยกวี (poetry therapy)

ช่วงที่ 3: การวัดผลและการบูรณาการ (ค.ศ. 2010–2020) สำหรับงานวิจัยในช่วงปี ค.ศ. 2010–2020 แสดงให้เห็นถึงยุคแห่งการวัดผลและการบูรณาการเพื่อรักษาโรคจิตเวชและการเสพติด โดยมีคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การทดลองทางคลินิก (clinical trial), การบำบัดด้วยการอ่าน (reading therapy), ความบอบช้ำทางจิตใจ (trauma), และสุขภาวะที่ดีทางจิตวิทยา (psychological

well-being) การวิจัยในช่วงนี้มุ่งเน้นการพิสูจน์ประสิทธิผลผ่านระเบียบวิธีวิจัยที่เข้มงวดมากขึ้น (เช่น การทดลองทางคลินิก (clinical trial)) และการบูรณาการเข้ากับแนวคิดเชิงบวกและปัญหาทางอารมณ์

ช่วงที่ 4: ความเฉพาะเจาะจงและนวัตกรรม (ค.ศ. 2021–2024) ถือเป็นทิศทางวิจัยในยุคปัจจุบัน ซึ่งระหว่างปี ค.ศ. 2021–2024 งานวิจัยด้านบรรณบำบัดเข้าสู่ช่วงแนวคิดสมัยใหม่โดยมีการขยายตัวอย่างมากในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง เช่น ความวิตกกังวล (anxiety), ภาวะซึมเศร้า (depression), ความหวัง (hope), และการบำบัดด้วยกวี (poetry therapy) งานวิจัยเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยทางคลินิกแบบผสม (mixed clinical study) และการอ่านในฐานะกลไกการบำบัดเชิงประจักษ์ (reading therapy) ที่ขยายสู่บริบทห้องสมุด (library) โดยแนวโน้มงานวิจัยได้เปลี่ยนมาสู่การเยียวยาและการฟื้นฟูด้วยหนังสือซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบทางการแพทย์ที่เข้มงวด ไปสู่แนวทางด้านสุขภาวะและการเยียวยาจิตใจที่กว้างขึ้น

ภาพที่ 5 แนวโน้มการศึกษาวิจัย (Thematic Evolution) (ที่มา : ผู้เขียน, 2024)

การอภิปรายผล

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์บรรณมิติของบทความวิจัยด้านบรรณบำบัด (Bibliotherapy) ที่เผยแพร่ในฐานข้อมูล SCOPUS ในช่วงปี ค.ศ. 1942-2024 โดยใช้ VOSviewer และ Bibliometrix with R พบว่า บทความวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 540 รายการ โดยมีวารสารวิชาการที่เป็นแหล่งตีพิมพ์ จำนวน 291 รายการ มีอัตราการเพิ่มจำนวนบทความวิจัยต่อปี คิดเป็นร้อยละ 3.68 บทความวิจัยทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 21.20 ปี และมีการอ้างอิงเฉลี่ยต่อบทความเท่ากับ 16.81 ครั้ง โดยมีเอกสารอ้างอิงทั้งหมด จำนวน 3,388 รายการ ผู้แต่งใช้คำสำคัญในบทความ 889 คำ (Keywords Plus) และเป็นคำสำคัญที่ผู้แต่งระบุเอง (Authors Keywords) จำนวน 1,290 คำ ผู้เขียนบทความวิจัยเหล่านี้จำนวนทั้งสิ้น 1,147 รายชื่อ โดยแบ่งออกเป็นบทความที่มีผู้เขียนเพียงคนเดียว 227 รายการ คิดเป็นร้อยละ 19.79 ของผู้เขียนทั้งหมด และบทความที่มีผู้เขียนมากกว่าหนึ่งคน 920 รายการ คิดเป็นร้อยละ 80.21 ของผู้เขียนทั้งหมด ทั้งนี้ จำนวนผู้เขียนร่วมต่อบทความคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.55 รายชื่อ และมีบทความที่เกิดจากความร่วมมือในระดับนานาชาติ คิดเป็นร้อยละ 6.48 สำหรับผู้แต่งที่มีจำนวนบทความวิจัยมากที่สุด จำนวน 11 บทความ ได้แก่ PARDECK, JOHN T. และ SCOGIN, FORREST R. ประเทศที่มีจำนวนบทความวิจัยมากที่สุด คือ สหรัฐอเมริกา (United States)

of America) จำนวน 118 บทความ สำหรับสถาบันที่บทความมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยเนวาดา (UNIVERSITY OF NEVADA) จากประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 24 บทความ สำหรับวารสารที่เผยแพร่มากที่สุด คือ วารสาร Journal of Poetry Therapy ซึ่งมีจำนวนบทความทั้งสิ้น 83 รายการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวารสารที่มีคุณภาพระดับ Q3 และมีค่า H-index เท่ากับ 19

สำหรับแนวโน้มการศึกษาวิจัยพบว่างานวิจัยแบ่งเป็น 4 ช่วงเวลาหลัก: ช่วงที่ 1 (ค.ศ. 1942–1990) เน้นการวางรากฐานเชิงทฤษฎี ช่วงที่ 2 (ค.ศ. 1991–2009) เน้นการขยายขอบเขตทางคลินิกในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น เด็ก (children) และเยาวชน (adolescents) และเริ่มมีการใช้การบำบัดด้วยกวี (poetry therapy) ช่วงที่ 3 (ค.ศ. 2010–2020) เน้นการวัดผลและการบูรณาการผ่านการทดลองทางคลินิก (clinical trial) โดยศึกษาความบอบช้ำทางจิตใจ (trauma) และสุขภาวะที่ดีทางจิตวิทยา (psychological well-being) ลำดับสุดท้ายในช่วงที่ 4 (ค.ศ. 2021–2024) คือ เน้นความเฉพาะเจาะจงในประเด็นทางจิตเวช เช่น ความวิตกกังวล (anxiety) และ ภาวะซึมเศร้า (depression) และเกิดการขยายตัวสู่บริบทการอ่าน (reading) ในฐานะกลไกบำบัดเชิงประจักษ์ที่ขยายสู่ห้องสมุด (library) ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่แนวทางด้านสุขภาวะและการเยียวยาจิตใจที่กว้างขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาวิจัย (Thematic Evolution) ในช่วงที่ 3 (ค.ศ. 2010–2020) และยุคปัจจุบัน (ค.ศ. 2021–2024) ได้บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์สำคัญ (Paradigm Shift) โดยทิศทางของงานวิจัยได้เปลี่ยนผ่านจากรูปแบบทางการแพทย์ที่มุ่งเน้นการรักษาความบอบช้ำทางจิตใจ (Trauma) ไปสู่แนวทางด้านการส่งเสริมสุขภาวะและการเยียวยาจิตใจที่กว้างขึ้น (Well-being) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Monroy-Fraustro et al. (2021) ที่ยืนยันว่าบรรณบำบัดเป็นมาตรการที่ไม่ใช้ยา (Non-pharmaceutical intervention) ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงในการเสริมสร้างสุขภาพจิต ลดความวิตกกังวล และจัดการกับภาวะซึมเศร้า โดยเป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่ายและเข้าถึงง่าย (Lin, 2024) สำหรับผลการวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาวิจัยในยุคปัจจุบันได้บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนทัศน์ของบรรณบำบัดจากรูปแบบทางการแพทย์ไปสู่แนวทางด้านสุขภาวะและการเยียวยาจิตใจที่กว้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์วิวัฒนาการของหัวข้อวิจัย (Thematic Evolution) ในช่วงปี ค.ศ. 2021–2024 ที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนผ่านจากประเด็นทางคลินิกดั้งเดิมไปสู่แนวคิดสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับสุขภาวะ (Well-being) ซึ่งรวมถึงการขยายตัวสู่บริบทห้องสมุดอย่างชัดเจน โดยปรากฏคำสำคัญ (Keywords) ที่เชื่อมโยงกับบทบาทของห้องสมุดในฐานะพื้นที่แห่งการเยียวยา ซึ่งการเปลี่ยนผ่านนี้สอดคล้องกับคุณประโยชน์ของบรรณบำบัดที่เป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ดำเนินการได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูง (Lin, 2024) ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบทของวิชาชีพอื่น และส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคล (Heath, et al., 2005) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์ของคำสำคัญ (Co-occurrence) ในกลุ่มคลัสเตอร์ที่ 5 (ภาพที่ 4) พบคำสำคัญที่สะท้อนถึงการนำบรรณบำบัดไปใช้ในพื้นที่บริการสารสนเทศ เช่น 'hospital libraries' และในกลุ่มคลัสเตอร์ที่ 1 ที่มุ่งเน้น 'reading therapy' ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่นักวิจัยเริ่มให้ความสำคัญกับการใช้ห้องสมุดในฐานะแหล่งทรัพยากรสารสนเทศเพื่อชุมชนที่สามารถเยียวยาและการฟื้นฟูด้วยการอ่านหนังสือ อันเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนประชาชนตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Thailand, 2022)

การขยายขอบเขตของผลงานวิจัยด้านบรรณบำบัดมีการเปลี่ยนผ่านไปสู่แนวทางด้านสุขภาวะและการเยียวยาจิตใจที่กว้างขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาวิจัย

(Thematic Evolution) ในช่วงที่ 4 (ค.ศ. 2021-2024) (ภาพที่ 5) ที่พบว่าการขยายตัวสู่บริบทห้องสมุดอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์กลุ่มคลัสเตอร์ที่ 5 (ภาพที่ 4) ที่พบคำสำคัญ 'hospital libraries' ปรากฏขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์นี้ช่วยตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจน โดยสามารถนำองค์ความรู้ในกลุ่มคลัสเตอร์ที่ 3 ที่มุ่งเน้นการศึกษาประสิทธิภาพของการเป็นศาสตร์แห่งการบำบัดเชิงประจักษ์ (Evidence-based therapy) มาประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริการสุขภาพของคนไทย ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) ขณะเดียวกัน การที่บรรณบำบัดช่วยให้ผู้รับบริการจัดการสุขภาพจิตของตนเองได้ดีขึ้น และสำรวจอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้ง (Canty, 2017; Pettersson, 2018; Sevinç, 2019; Solikin, 2015) ก็เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนได้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ (United Nations Thailand, 2022) จากแนวโน้มดังกล่าว บรรณบำบัดจึงได้ยกระดับจากการเป็นเครื่องมือทางคลินิกเฉพาะทางไปสู่เครื่องมือของบรรณารักษ์ในเชิงยุทธศาสตร์ด้านสุขภาวะที่เข้าถึงได้ง่ายในชุมชนผ่านเครือข่ายห้องสมุดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 3 ในการสร้างหลักประกันการมีสุขภาพดีและส่งเสริมสุขภาวะที่ดีสำหรับทุกคนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ควรส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัยและสถาบันในระดับนานาชาติอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสถาบันที่มีบทบาทนำ (เช่น สหรัฐอเมริกา) กับสถาบันในภูมิภาคอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และวิธีปฏิบัติเชิงประจักษ์ (evidence-based practice) ในการประยุกต์ใช้ บรรณบำบัด และการส่งเสริม สุขภาวะทางจิตใจ (psychological well-being) ผ่านกลไกการอ่านและการบำบัดเชิงสร้างสรรค์ให้มีความหลากหลายและกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยยกระดับสาขาให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงปฏิบัติ ควรกำหนดนโยบายเพื่อจัดสรรงบประมาณสร้างมุมส่งเสริมสุขภาวะ (Well-being Space) โดยบูรณาการบริการเข้ากับห้องสมุดโรงพยาบาล ควบคู่ไปกับการพัฒนางานวิจัยบนพื้นฐานของวารสารชั้นนำ เช่น Journal of Poetry Therapy หรือ Arts in Psychotherapy นอกจากนี้ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เชิงรุก (MoU) หรือส่งบุคลากรไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) กับมหาวิทยาลัยเนวาดาซึ่งเป็นสถาบันเป้าหมายที่มีผลงานวิจัยด้านบรรณบำบัดในระดับโลกได้อย่างแม่นยำและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายการศึกษาไปยังฐานข้อมูลในประเทศหรือฐานข้อมูลนานาชาติอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ThaiJO, Web of Science, PubMed และ Dimensions เพื่อเปรียบเทียบแนวโน้มการวิจัยที่ค้นพบ (Thematic Evolution) และเพื่อให้ได้ภาพรวมของงานวิจัยด้านบรรณบำบัดที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบรรณบำบัดเป็นศาสตร์ที่อาศัย "วรรณกรรมและภาษา" เป็นเครื่องมือหลักซึ่งมีความยึดโยงกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างลึกซึ้ง ในขณะที่งานวิจัยในฐานข้อมูลหลัก (SCOPUS) กลับสะท้อนกระบวนทัศน์ของกลุ่มประเทศตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ การรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลระดับภูมิภาคหรือวารสารในประเทศเพิ่มเติมจะช่วยสังเคราะห์

ให้เห็นองค์ความรู้ท้องถิ่น (Local knowledge) และทำให้เข้าใจว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการเยียวยาจิตใจอย่างไร ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้มีความสำคัญต่อการออกแบบโปรแกรมบรรณนำบัดให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้รับบริการในบริบทของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภายใต้นโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา สศ 202 การทำรายการและการจัดหมวดหมู่ขั้นสูง (Advanced Cataloging and Classification) ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา ตามแนวคิดสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบ่มเพาะองค์ความรู้และส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

- Baer, J. S., and Marlatt, G. A. (1998). Behavioral coping with smoking cessation. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 66(4), 685–693. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.66.4.685>
- Barlow, D. H., Esau, S. A., and Lomas, B. (2006). A unified perspective on the assessment and treatment of anxiety and depression. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 74(3), 436–443. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.74.3.436>
- Canty, N. (2017). Bibliotherapy: Its processes and benefits and application in clinical and developmental settings. **Logos**, 28(3), 32-40. <https://doi.org/10.1163/1878-4712-11112133>
- Cuijpers, P. (1997). The effects of behavior therapy on psychological well-being. **Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry**, 28(4), 261-266. [https://doi.org/10.1016/S0005-7916\(97\)00005-0](https://doi.org/10.1016/S0005-7916(97)00005-0)
- Dobson, K. S., and Block, L. (1983). The effects of attributional style on depression and responsiveness to cognitive therapy. **Behaviour Research and Therapy**, 21(4), 335-343. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(83\)80107-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(83)80107-5)
- Evans, J., and Jones, H. (1999). Cognitive therapy for psychogenic non-epileptic seizures. **Psychological Medicine**, 29(2), 271-278. <https://doi.org/10.1017/S003329179800765X>
- Gendreau, P., and Ross, R. R. (1979). Effectiveness of correctional treatment: Bibliotherapy as a treatment strategy. **Crime & Delinquency**, 25(4), 463-489. <https://doi.org/10.1177/001112877902500405>
- Glass, G. V. (1978). Integrating findings: The meta-analysis of research. **Psychological Bulletin**, 85(1), 1–44. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.85.1.1>

- Goldfried, M. R., and Davison, G. C. (1989). Behavioral and cognitive perspectives in psychotherapy. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 57(3), 403–412. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.57.3.403>
- Kendall, P. C., and Ingram, R. E. (1999). Behavioral and cognitive perspectives in psychotherapy: A special issue. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 67(4), 511-512. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.4.511>
- Lin, X. (2024). A systematic review on bibliotherapy and its effectiveness in psychotherapeutic dimension. **Transactions on Social Science, Education and Humanities Research**, 11, 733-740. <https://doi.org/10.62051/cv1qbw13>
- Marrs, C. L. (1995). The assessment of social support in social problem-solving. **American Journal of Community Psychology**, 23(6), 859-882. <https://doi.org/10.1007/BF02507018>
- Monroy-Fraustro, D., Maldonado-Castellanos, I., Aboites-Molina, M., Rodríguez, S., Sueiras, P., Altamirano-Bustamante, N., de Hoyos, A., and Altamirano-Bustamante, M. M. (2021). Bibliotherapy as a non-pharmaceutical intervention to enhance mental health in response to the COVID-19 pandemic: A mixed-methods systematic review and bioethical meta-analysis. **Frontiers in Public Health**, 9, 629872. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.629872>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). **The 13th National Economic and Social Development Plan of Thailand (2023–2027)**. Office of the National Economic and Social Development Council.
- Pettersson, C. (2018). Psychological well-being, improved self-confidence, and social capacity: Bibliotherapy from a user perspective. **Journal of Poetry Therapy**, 31(2), 124-134. <https://doi.org/10.1080/08893675.2018.1448955>
- Rottenberg, B. (2022). Bibliotherapy as an integrative psychotherapeutic channel. **Journal of Poetry Therapy**, 35(1), 27–41. <https://doi.org/10.1080/08893675.2021.2004371>
- Schalkwijk, F., Van Someren, E. J. W., Nicolai, N. J., Uijtewaal, J. L., and Wassing, R. (2023). From childhood trauma to hyperarousal in adults: The mediating effect of maladaptive shame coping and insomnia. **Frontiers in Human Neuroscience**, 17, 990581. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2023.990581>
- Sevinç, G. (2019). Ruh Sağlığını Okuma Yoluyla İyileştirme: Bibliyoterapi. Psikiyatride Guncel Yaklasimler. **Current Approaches in Psychiatry**, 11(4), 483. <https://doi.org/10.18863/pgy.474083>
- Shrodes, C. (1950). **Bibliotherapy: A theoretical and clinical-experimental study** [Unpublished doctoral dissertation]. University of California, Berkeley.

- Solikin, A. (2015). Bibliotherapy as a Technique in the Activities of Guidance and Counseling Services. **Anterior Journal**, 14(2), 154. <https://doi.org/10.33084/anterior.v14i2.180>
- Songphrakhun, W., and Thongsui, N. (2019). Bibliotherapy for persons with depression. **Journal of the Nurses' Association of Thailand, Northern Region**, 25(1), 63-70.
- United Nations Thailand. (2025). **Our Work on the Sustainable Development Goals in Thailand**. United Nations Thailand.
